

Stebėsenos eksperimentas. 2012 metų Seimo rinkimai rajoniniuose laikraščiuose

LENTELĖ. Turinio apie kandidatus pasiskirstymas rajoniniuose laikraščiuose prieš 2012 m. Seimo rinkimus	3
UŽSAKYTO IR NEUŽSAKYTO TURINIO SANTYKIS	4
ŽURNALISTŲ VEIKLA	5
KANDIDATAS-ŽURNALISTAS	7
KANDIDATAS-SAVIVALDYBĖS POLITIKAS	9
IŠMOKTOS PAMOKOS. KITIEMS EKSPERIMENTAMS	10
MES	11
PRIEDAS. Stebėsenos anketos forma	12

2012 m. rugsėjo-gruodžio mėn. vykdėme eksperimentą, kuriuo siekėme išsiaiškinti, ką Lietuvos Seimo rinkimų politinės kampanijos metu rajoninė spauda paskelbė apie savo rinkimų apygardų kandidatus.

Vilniaus universiteto Žurnalistikos instituto pirmo kurso studentams buvo paskirta arba jie galėjo pasirinkti vieną vienmandatę rinkimų apygardą. Studentai buvo padalyti į dvi grupes – vieni stebėjo leidinius, išėjusius rugsėjo 17-30, kiti – leidinius, kurie pasirodė spalio 1-14 d. Jie turėjo nustatyti, kiek ir kokio pobūdžio publikacijų pasirodė tos apygardos leidiniuose apie kiekvieną iš kandidatų. Atrinkome 26 rinkimų apygardas iš 71. Su tiek, mums atrodė, galėtų susidoroti studentų kursas – 49 žmonės. Stengėmės atrinkti tas apygardas, kurios atstovautų skirtingoms Lietuvos vietovėms. Kadangi sutelkėme dėmesį į rajoninę spaudą, nestebėjome Lietuvos didžiųjų miestų – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių – apygardų spaudos.

Stebėseną vykdę studentai patys aiškinosi, kokius rajoninius leidinius skaito jų pasirinktos apygardos gyventojai, susirado juos bibliotekoje, skaitė ir pildė stebėsenos anketas. Anketose prašėme nurodyti, kiek paskutinį mėnesį iki rinkimų – nuo rugsėjo 17 d. iki spalio 14 d. imtinai – jie aptiko užsakomųjų publikacijų ar reklamų, ir kiek neužsakytų, t.y. žurnalistų publikacijų, kuriose buvo minimi vienmandatės apygardos kandidatai. Studentai taip pat turėjo nustatyti, kiek žurnalistų publikacijų kandidatai buvo nušviečiami teigiamai, kiek – neigiamai, o kiek – neutraliai. Nustatydami pobūdį, studentai vadovavosi subjektyviu įspūdžiu, kuris susidaro perskaičius publikaciją apie kandidatą.

Tokios nemažos apimties stebėsenos projektą, kuriame dalyvauja studentai, įgyvendiname pirmą kartą. Gauti rezultatai nepretenduoja į mokslinį tikslumą, o studentų pasisakymai, kuriuos čia pateikiame – į plačias išvadas apie rajoninės spaudos situaciją. Kita vertus, mums atrodo, kad skaičiai ir studentų pastabos gali iliustruoti tam tikras tendencijas Lietuvos rajonų periodiniuose leidiniuose.

Kodėl rajoninės spaudos stebėseną? Nepaisant tendencijos vis daugiau žinių gauti iš interneto, tyrimai rodo, jog laikraščiai tebėra svarbus naujienų šaltinis gyventojams, ypač vyresnio amžiaus, ir gyvenantiems kaime. Vietinis laikraštis turi reikšmingą vaidmenį rinkimų kampanijos metu kaip vienas iš vietinių žiniasklaidos kanalų ir yra itin svarbus kandidatams, kurie dalyvauja vienmandatėse rinkimų apygardose. Kita vertus, dėmesio rajoninės spaudos vaidmeniui rinkimų kontekste skiriama retai. Gali būti, dėl to, kad laikraščių yra daug ir reikia nemažų pajėgų jiems perskaityti. Mums padėjo studentai.

Rimčiau žiūrėti į išvardytas prielaidas paskatino po Seimo rinkimų žiniasklaidoje publikuoti komentarai. Teigta, kad Seimo rinkimų rezultatai Lietuvoje parodė, didelę atskirtį tarp didžiųjų miestų ir mažų miestelių bei kaimų gyventojų. Pasak vieno autoriaus, šis skirtumas susijęs su prieinamumu prie žiniasklaidos kanalų¹. Manome, kad rajoninių laikraščių stebėsenos rezultatai gali būti naudingi tikrinant tokius teiginius.

Antras, ne mažiau svarbus dalykas – studentams, kurie priklauso vadinamajai interneto kartai, buvo naudinga supažindinti su rajoninės žiniasklaidos kanalų specifika. Pasibaigus eksperimentui, uždavėme klausimą, kiek iš jų pirmą kartą rimčiau pasižiūrėjo į rajoninę spaudą. Rankas pakėlė beveik visi.

¹ RUBIKAS, Ignas. Vogdamos reputaciją partijos padalino Lietuvą. *Atgimimas*, 2012-12-14.

TURINIO APIE KANDIDATUS PASISKIRSTYMAS RAJONINIUOSE LAIKRAŠČIUOSE PRIEŠ 2012 M. SEIMO RINKIMUS

	Rinkimų apygarda	Tirti rajoniniai ir regioniniai laikraščiai	Tirta numerių	UŽS	Neužsakytos publikacijos				
					Visos	T	N	NEU	
1.	Akmenės-Joniškio	„Joniškio dienos“, „Sidabrė“, „Vienybė“	24	50	44	35	0	9	
2.	Alytaus	„Alytaus naujienos“, „Dainavos žodis“, „Miesto laikraštis“	28	27	8	5	1	2	
3.	Biržų - Kupiškio	„Biržiečių žodis“, „Šiaurės rytai“	20	60	28	12	0	16	
4.	Jonavos	„Joneda“, „Naujienos“	10	20	8	6	2	0	
5.	Jurbarko	„Mūsų laikas“, „Šviesa“	16	66	31	6	2	23	
6.	Kaišiadorių-Elekrėnų	„Elektrėnų kronika“, „Elektrėnų žinios“, „Kaišiadorių aidai“	16	27	131	54	0	77	
7.	Kelmės	„Bičiulis“, „Kelmės kraštas“, „Kelmiškiams“	24	74	16	4	5	7	
8.	Kėdainių	„Kėdainių mugė“, „Rinkos aikštė“, „Kėdainių garsas“	32	21	16	0	0	16	
9.	Kretingos	„Pajūrio naujienos“, „Švyturys“	16	65	22	5	3	14	
10.	Lazdijų - Druskininkų	„Druskininkų naujienos“, „Druskonis“, „Lazdijų žvaigždė“, „Dzūkų žinios“	32	74	89	71	0	18	
11.	Molėtų-Švenčionių	„Švenčionių kraštas“, „Vilnis“	16	76	0	0	0	0	
12.	Pasvalio-Panevėžio	„Darbas“, „Panevėžio balsas“, „Panevėžio rytas“, „Sekundė“	64	13	24	2	1	21	
13.	Plungės-Rietavo	„Plungė“, „Plungės žinios“, „Žemaitis“	24	56	45	8	0	37	
14.	Prienų-Birštono	„Gyvenimas“, „Krašto vitrina“, „Naujasis Gėlupis“	24	50	28	0	0	28	
15.	Raseinių	„Alio, Raseiniai“, „Naujas rytas“	12	49	41	21	8	12	
16.	Rokiškio	„Gimtasis Rokiškis“, „Panevėžio rytas“	24	40	31	24	4	3	
17.	Skuodo-Mažeikių	„Mūsų žodis“, „Santarvė“	20	18	16	3	1	12	
18.	Šilalės-Šilutės	„Pamarys“, „Šilalės artojas“, „Šilalės žinios“, „Šilo karčema“, „Šilutės naujienos“	40	96	29	5	6	18	
19.	Tauragės	„Tauragiškių balsas“, „Tauragės kurjeris“, „Tauragės žinios“	24	34	19	1	0	18	
20.	Telšių	„Kalvotoji Žemaitija“, „Telšių žinios“	20	83	46	19	16	11	
21.	Trakų-Elekrėnų	„Elektrėnų kronika“, „Elektrėnų žinios“, „Galvė“, „Trakų žemė“	16	33	24	3	0	21	
22.	Ukmergės	„Gimtoji žemė“	12	12	14	0	0	14	
23.	Utenos	„Utenos apskrities žinios“, „Utenos diena“, „Utenis“	32	37	79	16	9	54	
24.	Varėnos - Eišiškių	„Merkio kraštas“, „Mūsų kraštas“, „Šalčios žinos“, „Varėnė“	20	30	18	2	2	14	
25.	Vilkaviškio	„Santaka“	12	14	14	1	0	13	
26.	Zarasų-Visagino	„V každyj dom“, „Sugardas“ (rusų k.)	8	14	6	1	0	5	
Bendrai:				566³	1139	861	294	60	507

² Pasikartojantys leidiniai, pvz., „Elektrėnų kronika“ skaičiuoti, kaip vienas.

³ Pasikartojantys leidinių, pvz., „Elektrėnų kronikos“ numeriai skaičiuoti kaip vienas.

Tyrimo laikotarpis: nuo rugsėjo 17 d. iki spalio 14 d. imtinai.

Santrumpos: UŽS – reklamos ir užsakytos publikacijos apie kandidatus;

T – teigiamos publikacijos apie kandidatus;

N – neigiamos publikacijos apie kandidatus;

NEU – neutralios publikacijos apie kandidatus.

Į stebėseną buvo **neįtraukti leidiniai**, kurių M. Mažvydo bibliotekoje studentai eksperimento laikotarpiu negavo, arba gavo ne visus numerius: „Zarasų kraštas“, „Kupiškėnų mintys“, „Penktadienio žemaitis“, „Giružis“, „Būdas žemaičių“, „Ukmergės žinios“.

• UŽSAKYTO (POLITINĖS REKLAMOS) IR NEUŽSAKYTO TURINIO SANTYKIS

Skaičiai rodo, jog užsakytų publikacijų ir reklamos per keturias savaites prieš Seimo rinkimus buvo ketvirtadaliu daugiau negu žurnalistų publikacijų. Iš 26 apygardų tik 5 apygardose neužsakytų publikacijų buvo daugiau nei užsakytų, vienoje – lygiai.

Realiai užsakytos reklamos ir užsakomųjų publikacijų persvara prieš neužsakytas, žurnalistų kurtas publikacijas buvo didesnė nei rodo skaičiai. Iš neužsakytų žurnalistinių publikacijų studentai daugiausiai rado tokių, kuriose kandidatai aprašomi neutraliai (NEU, žr. lentelę). Tačiau, kalbantis su studentais, paaiškėjo, jog dauguma neutralaus pobūdžio publikacijų buvo anketinio tipo. Jose buvo pateikiama Vyriausiosios rinkimų komisijos tinklalapyje skelbta informacija apie kandidatų biografiją, finansinę padėtį. Kai kurie leidiniai publikavo rinkimų apygardos kandidatų sąrašus. Juos taip pat priskyrėme neutralaus pobūdžio publikacijų kategorijai.

Kai kuriuose tirtuose leidiniuose radome tik politinę reklamą ir labai mažai arba jokio neužsakyto turinio apie kandidatus. Pavyzdžiui, studentai, Molėtų-Švenčionių apygardoje stebėję leidinius Molėtų „Vilnis“ ir Švenčionių „Švenčionių kraštas“ per keturias priešrinkimines savaites leidiniuose užfiksavo 76 užsakomasias publikacijas bei reklamas ir nė vienos žurnalistinės publikacijos, kurioje būtų minimas kuris nors vienmandatės apygardos kandidatas.

Keisčiausia, kad tai, ką išvydau tuose laikraščiuose, buvo tik užsakyti straipsniai. Keli laikraštukai, 7-8 puslapių, ir apie 50 proc. jų užima reklama. Pirmas puslapis, kas ten kokią ropę užaugino, atsiveri antrą-trečią – reklamos plakatai, sąrašo numeriai, vienas kitas šiaip straipsnelis. Ir kokie du trys kandidatai išsikėlė per tuos laikraščius, na... siautėja.

-Studentas, stebėjęs leidinius rugsėjo 17-30 d. (iš stebėsenos aptarimo)

Du trečdaliai laikraščio ploto – politinė reklama. Kyla klausimas, apie ką tie laikraščiai rašo, kai nėra rinkimų?

-Studentas, stebėjęs leidinius spalio 1-14 d. (iš stebėsenos aptarimo)

Kai kurių apygardų spaudoje aptikome mažai ir politinės reklamos, ir neužsakyto turinio apie kandidatus. Tai galėjo lemti du dalykai. Pirmiausiai, mažesni skaičiai pasirodė „dvigubose“ apygardose, t.y. tose, kurios įtraukia ne vieno, o dviejų rajonų gyventojus. Pavyzdžiui, Pasvalio-Panevėžio apygardos leidinius stebėję studentai laikraščiuose matė daugiau gretimų Panevėžio apygardų (pavyzdžiui, Nevėžio, Vakarinės) kandidatų politinės reklamos. Mažeikių rajono laikraščiuose pastebėjome daugiau turinio apie Mažeikių apygardos kandidatus, ir mažiau – apie stebėtos Skuodo-Mažeikių apygardos kandidatus.

Antra, ypač mažai publikacijų – tiek užsakytų, tiek neužsakytų – kuriose būtų minimi kandidatai aptikome Kėdainių ir Vilkaviškio apygardų spaudoje. Kėdainių apygardoje triuškinančiai laimėjo Darbo partija, Vilkaviškio – Socialdemokratų partija. Galbūt šios partijos nusprendė mažai reklamuotis dėl ir taip pakankamo vietinių gyventojų palaikymo jų lyderiams (atitinkamai Viktorui Uspaskich ir Algirdui Butkevičiui)? Galbūt, didelis gyventojų palaikymas šioms partijoms (ir/ar jų lyderiams) lėmė kitų partijų kandidatų sprendimą atsisakyti politinės reklamos?

- **NEUŽSAKYTOS PUBLIKACIJOS IR ŽURNALISTŲ VEIKLA: DISKUSIJOS, KRITIKA, LIAUPSĖS, NEUTRALUMAS? AR ABEJINGUMAS?**

Neužsakytų publikacijų, kuriose minimas kuris nors kandidatas pasiskirstymas pagal pobūdį, proc.

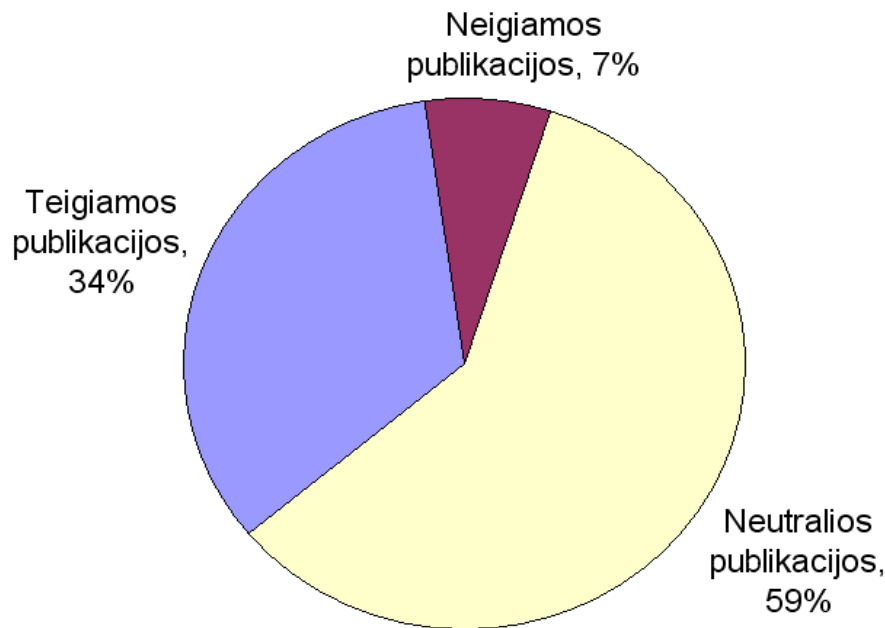

Diagrama rodo, jog trečdalį neužsakytų publikacijų sudarė publikacijos, kurias studentai priskyrė teigiamų (T, žr. lentelę p. 2) pobūdžiui. Neigiamos pobūdžio žurnalistų publikacijos (N) apie kandidatus sudarė apie 7 proc. visų žurnalistų publikacijų, neutralaus (NEU) – 59 proc.

Kaip jau minėta, tarp neutralių publikacijų, kur minimi kandidatai, nemažą dalį sudarė tos publikacijos, kuriose pateikiami duomenys iš VRK tinklalapio. Tačiau studentai pastebėjo, kad kai kurios redakcijos kandidatams pateikė savo klausimų. Pavyzdžiui, laikraštyje „Gimtasis Rokiškis“ kandidatai atsakinėjo į klausimus apie šeimą, pomėgius, darbą, išsilavinimą, politiką.

Dauguma interviu tipo publikacijų, kur pateikiama išsamesnė informacija apie kandidato požiūrį į tam tikrus politikos klausimus, taip pat asmeninį gyvenimą, buvo užsakytos.

Per keturias priešrinkimines savaites užfiksavome tik vieną atvejį, kai rajoninis laikraštis domėtusi kandidatų programinėmis nuostatomis, požiūriu į vieną ar kitą aktualią socialinę ar ekonominę problemą.

Jurbarko savaitraštis „Mūsų laikas“ visiems 11 kandidatų į Seimą uždavė 10 tų pačių klausimų. Pavyzdžiui, ar kada esate davę kyšį medikams? Dauguma kandidatų atsakė „niekada gyvenime“. Klausama buvo ir apie Jurbaką, apie ES reikalus: pavyzdžiui, ar reikia gelbėti finansinėje krizėje atsidūrusias ES nares valstybes?

-Studentas, stebėjęs leidinius spalio 1-14 d. (iš stebėsenos aptarimo)

Studentas, tyręs Telšių regiono leidinius prisiminė, kad vieno laikraščio žurnalistai kreipėsi į aiškiaregę, kad išpranašautų, kokie laukia ateinantys Seimo rinkimai. Aiškiaregė komentavo kiekvieno vienmandatėje apygardoje dalyvaujančio kandidato dvasinę būseną.

Nors neregistravome, tačiau per aptarimus klausėme studentų, ar jie neaptiko atvejų, kai redakcijos būtų atvirai išsakę paramą vienam ar kitam kandidatui. Studentai teigia tokių atvejų neaptikę. Tiesa, per aptarimus buvo atnešta keletas publikacijų, kuriose buvo išsakytos pozicijos kandidatuojančių asmenų ar partijų atžvilgiu. Jos buvo pasirašytos pseudonimais (pavyzdžiui, Apžvalgininko, Paprasto piliečio). Viename Utenos leidinyje buvo publikuotas gimnazijos mokytojo komentaras, kuriame jis aptaria kandidatų galimybes laimėti.

Atskirai neregistravome, bet per stebėsenos aptarimus studentų klausėme, koks jų įspūdis apie rinkėjui aktualios informacijos – balsavimo tvarką, vietą, laiką, biuletenius – kiekį spaudoje. Tik keli studentai sakė tokios informacijos radę.

Keliuose leidiniuose studentai aptiko publikacijų, kuriose buvo raginama atlikti pilietinę pareigą ir dalyvauti rinkimuose. Mažeikių laikraščio „Santarvė“ pirmo puslapio rubrikoje „Būkime piliečiai“ buvo skaičiuojama, kiek dienų liko iki Seimo rinkimų, o šalia publikuoti įvairių vietos gyventojų (pavyzdžiui, jėgos sporto klubo trenerio) pamąstymai, kodėl jie balsuos ir kodėl kitiems būtina balsuoti. Leidinio žurnalistai vykdė gatvės apklausas, kuriose praeivių klausė apie jų požiūrį į rinkimus, apie tai, ar gyventojai juose ketina dalyvauti.

Raseinių laikraštyje studentai užfiksavo rubriką, kurioje buvo publikuojami skaitytojų laišku apie kandidatus. Dar keletą studentų minėjo radę publikacijas, kuriose kalbama apie rinkimų reikšmę.

Valstybės gyvenimas nemaža dalimi sukasi apie rinkimus. Tad nenuostabu, kad jiems artėjant, valstybės reikalų padaugėja.

Vieni valdžioje esantys politikai stengiasi užbaigti pradėtus darbus, kiti priimti sprendimus, su kuriais teks gyventi tiems, kas ateis į jų vietas, dar kiti skuba įtikti rinkėjams, laukdami jų pasitikėjimo. Taigi, prieš rinkimus būna visko – ir valstybei reikalingų, ir nereikalingų, netgi kenksmingų darbų. Žurnalistas turėtų ypač budriai stebėti valdžioje esančių politikų veiksmus ir apie juos informuoti savo auditoriją.

Užtat apmaudu girdėti žurnalistų nusiskundimus, jog rinkimams artėjant, kai kurie redaktoriai, nenorėdami būti apkaltinti šališkumu arba politikavimu, apriboja medžiagą apie politikų sprendimus, vengia minėti jų pavardes arba politines partijas. Turėtų būti atvirkščiai: daugėjant su valstybe susijusiai veiklai, vis labiau verdant politiniam gyvenimui, žurnalistai turėtų kreipti didesnę dėmesį ir dažniau informuoti. Atsisakyti šios funkcijos vardan atsargumo yra tolygu išduoti savo auditorijos – taigi ir rinkėjų – interesus.

- Romas Sakadolskis apie žurnalistų veiklą prieš rinkimus

Tikėjau, kad žurnalistai imasi iniciatyvos, pasirodo labiau laukia, kol kas nors sumokės.

-Studentas, stebėjęs leidinius rugsėjo 17-30 d. (iš stebėsenos aptarimo)

• KANDIDATAS-ŽURNALISTAS

Kiekvienuose rinkimuose kandidatuoja žurnalisto profesijos atstovų. Taip nutiko ir šiemet. Aiškinomės, kaip turėtų elgtis tie kandidatai, kurie dirba žurnalistinį darbą.

Pavyzdžiui, Mažeikių vienmandatėje apygardoje kandidatavo Mažeikių laikraščio „Santarvė“ redaktorė Audronė Malūkienė. Apie tai sužinojome stebėdami gretimos – Skuodo-Mažeikių apygardos – leidinius. Laikraščio nuolatinėje rubrikoje „Rekomenduoju Audronę“ buvo publikuojami užsakomieji straipsniai, kurie, kaip dera, buvo pažymėti užsakomaisiais numeriais, nurodytas finansavimo šaltinis. Tačiau apie tai, kad A. Malūkienė yra šio leidinio redaktorė, buvo galima suprasti tik pažiūrėjus į laikraščio metriką.

Situacija – sudėtinga. Iš pirmo žvilgsnio nekyla abejonių, kad laikraščio turinio vadovo (kaip ir žurnalisto) darbas nedera su kandidatavimu į Seimą. Tiksliau, vadovaujantis Žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso „dvasia“, bent jau man yra akivaizdu, kad žurnalistas, redaktorius, įsijungęs į agitacinę rinkimų kampaniją, tad – pats raginantis už save balsuoti ar organizuojantis kitų asmenų agitaciją už jį, sunkiai dera su nešališka laikysena, pavyzdžiui, politikos naujienų, kitų kandidatų atžvilgiu. Tačiau Etikos kodeksas nenurodo, kaip toks asmuo turėtų elgtis: eiti atostogų, palikti postą, nerašyti apie politiką ar pan. 25-as Kodekso straipsnis nurodo, kad „vykdydamas savo veiklą žurnalistas neturi teisės prisiimti jokių kitų įsipareigojimų, išskyrus profesinius įsipareigojimus viešosios informacijos rengėjui“. Į šį straipsnį atsiremiamą tuomet, kai, pavyzdžiui, miesto savivaldybės tarybos narys teiraujasi, ar jis gali dirbti

ir žurnalisto darbą. Ne, negali. Galvočiau, kad šį straipsnį galima pritaikyti ir į Seimą ar savivaldybę dar tik kandidatuojančiam asmeniui, kuris „kitus įsipareigojimus“ dar tik ruošiasi priimti. Tačiau, kaip kad yra įprasta nagrinėjant ir interpretuojant Kodeksą, viskas yra leidžiama, kas nėra draudžiama. Jeigu taip atrodo ir laikraščio redaktorei, Kodekso perskaitymas jos nuomonės nepakeis.

-Mindaugas Nastaravičius, žurnalistas, Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos narys, vienas iš iniciatyvos Garbingesnei žiniasklaidai (GŽI) sumanytojų

Kelmės apygardoje kandidatavo laikraščio „Kelmės kraštas“ redaktorė Regina Musneckienė. Studentas, stebėjęs leidinį rugsėjo 17-30 d.:

Labai keista buvo, nes viename numeryje ji rašo šiaip straipsnį apie kažkokį renginį, o kitame jau užsakomasis [apie ją].

Nėra taisyklių nurodančių, kaip derėtų elgtis dirbančiam žurnalistui, nutarusiam balotiruotis rinkimuose. Du siūlymai gali padėti išvengti priekaištų, jog elgiamasi nesuderinamai su žurnalisto profesija.

Pirma, žurnalistas turėtų laikinai atsisakyti visų su savo profesija susijusių pareigų. Laikraščio redaktorius turėtų nusišalinti, susitarti su leidėju kad sprendimai ir atsakomybė už juos atiteks kitam asmeniui, o pats laikytis pažado nesikišti į jokių informavimo priemonės reikalus. Tas pat galioja ir eiliniam žurnalistui.

Antra, apie savo sprendimą kandidatuoti ir nuo pareigų nusišalinti, žurnalistas turėtų pranešti savo auditorijai – skaitytojui, klausytojui, žiūrovui ar interneto svetainės lankytojui, kartu viešai pažadėdamas nesikišti į redakcijos reikalus.

Nusišalindamas nuo pareigų ir veikdamas skaidriai (permatomai), žurnalistas suvokia savo išskirtinę funkciją viešajame gyvenime ir atsakomybę prieš auditoriją ir rinkėjus. Be to, mažėja pagrindas įtarti, jog žurnalistas netinkamai naudojami savo profesijos ryšiais bei privilegijomis. Reikia nepamiršti, kad geram vardui kenkia ne vien blogas elgesys, bet taip pat jo regimybė.

Kita vertus, bus žmonių, kurie nepritaris žurnalisto sprendimui žengti į politinį gyvenimą, jį smerks. Nepadės nei nusišalinimas, nei skaidrus elgesys. Matyt reikia ir su tuo skaitytis.

Atskira problema kyla tada, kai žurnalistas turi turtinių interesų informavimo priemonėje, kurioje dirba. Politikas negali būti informavimo priemonės savininkas, bet kaip kandidato į politikus atveju? Matyt tai yra pilka zona ir nedėkinga žurnalistui, kadangi net ir „išsaldžius“ turtinius interesus rinkimų kampanijos laikotarpiui, kažin, ar daug kas patikės tokio žingsnio veiksmingumu.

Regis kiekvienų rinkimų metu girdėti apie atvejus, kada žurnalistai kandidatuoja į Seimą arba vietos valdžią, ir toliau dirba žurnalistinį darbą, tarsi nieko nebūtų įvykę. Tai pats blogiausias pasirinkimas, kuris rodo žemą profesionalumą ir arogantišką nesiskaitymą su auditorija, ir rinkėjais, kurių pasitikėjimo ketinama prašyti.

- Romas Sakadolskis. Pasiūlymai, kaip turėtų elgtis žurnalistas-kandidatas

- **KANDIDATAS-SAVIVALDYBĖS POLITIKAS**

Eksperimento eigoje išryškėjo kandidatai, kurie yra vietos savivaldybės politikai – merai, vicemerai, savivaldybės administracijos vadovai ar jų pavaduotojai, taip pat tarybos nariai.

Studentai pastebėjo, kad šias pareigas užimantys kandidatai ypač dažnai sveikindavo skaitytojus įvairiomis progomis (Socialinių darbuotojų dienos, Mokytojų dienos, Vietos savivaldos dienos, Angelų sargų dienos). Tokie sveikinimai, beveik visais atvejais buvo publikuojami pirmuose laikraščių puslapiuose. Nepaisant to, kad tokie sveikinimai nėra politinė reklama, ir, greičiausiai apmokami savivaldybės, o ne sveikintojo sąskaita, priskyreme juos užsakytų publikacijų apie kandidatus kategorijai.

Paprašėme studentų anketose pažymėti kandidatus, kurie politinės kampanijos metu buvo susiję su rajono, kuriame kandiduoja savivaldybės politinėmis struktūromis: tarybos narius, merus, vicemerus, administracijos direktorius ir administracijos direktorių pavaduotojus. Studentai pažymėjo kandidatus pagal Vyriausiosios rinkimų komisijos tinklalapyje pateikiamą informaciją. Tačiau tikrinant informaciją, radome neatitikimų. Pasirodo, VRK anketose ne visi kandidatai įrašė priklausymą rajono savivaldybės tarybai. Vis tik pateikiame skaičius, kurie, nors dėl duomenų trūkumo, nėra visiškai tikslūs, tačiau rodo tendenciją. Tokie kandidatai proporcingai daugiau reklamuojasi nei kiti. Proporcinei kandidatų-savivaldybės politikai taip pat dažniau minimi neigiamo pobūdžio publikacijose.

	Iš viso	Iš jų – vietos savivaldybės politikai*
Stebėtų vienmandačių apygardų kandidatų	342	86
Kandidatų, apie kuriuos nebuvo jokių publikacijų	27	2

*meras, vicemerai, savivaldybės administracijos direktorius ar administracijos direktoriaus pavaduotojas, savivaldybės tarybos narys.

	Iš viso	Iš jų – apie vietos savivaldybės politikus
Užsakomųjų publikacijų ir reklamos	1139	456
Neužsakytų publikacijų – bendras skaičius	861	260
Neužsakytų publikacijų – teigiamų	294	89
Neužsakytų publikacijų – neigiamų	60	30
Neužsakytų publikacijų – neutralių	507	141

„Buvo vienas kandidatas meras, tai apie jį buvo labai daug teigiamų atsiliepimų. Nes buvo daug straipsnių apie savivaldybės nutarimus, posėdžius, visokius renginius, ir jis juose dalyvavo, pasirodė, ir daug teigiamų buvo, bet ir daug užsakytų.“

-Studentas, stebėjęs leidinius rugsėjo 17-30 d.

„Viena kandidatė dirbo savivaldybėje ir dažnai dalyvaudavo renginiuose – viename laikraštyje pasirodydavo straipsnis teigiamas“

– kaip ji gražiai pašnekėjo ir t.t., o kitame neutralus – tik paminėta, kad ji dalyvavo.

-Studentas, stebėjęs leidinius rugsėjo 17-30 d.

Nustebino tai, kad laikraštyje „Darbas“ reklamuojamasi užsakant užuojautą mirusiųjų artimiesiems. Dažniausiai žmonės teikia užuojautą parašydami nepilną vardą pavardę arba užuominą, iš kurios suprantama, kas rašo. Tačiau, politikas reikšdamas užuojautą paminėjo savo vardą, pavardę ir tai, kad kandidatuoja į Seimą. Taip buvo du kartus.

-Studentas, stebėjęs leidinius rugsėjo 17-30 d.

- **IŠMOKTOS PAMOKOS KITIEMS EKSPERIMENTAMS**

Kadangi viliamės, kad rajoninės spaudos stebėseną neliks vienkartinio eksperimentu, surašėme keletą rekomendacijų, kuriomis vertėtų pasinaudoti rengiant panašų stebėsenos projektą, susijusį su politine reklama ir rinkimų kandidatų pateikimu:

1. Skirstyti užsakomas publikacijas į „reklamą“ ir „užsakytus straipsnius“.
2. Fiksuoti atvejus, kada leidinyje skelbiamos užsakomosios arba žurnalistų publikacijos apie kitų apygardų kandidatus.
3. Atskirai fiksuoti atvejus, kada publikacijose minimos politinės partijos, bet ne konkretūs kandidatai.
4. Atskirai fiksuoti atvejus, kada laikraštyje rašoma apie rinkimus apskritai, raginama balsuoti, paaiškinama kur, kada, kaip balsuoti.

- **MES**

Romas Sakadolskis – tarptautinės radijo stoties „Amerikos balsas“ buvęs bendradarbis, Vilniaus universiteto Žurnalistikos institute lektorius bendradarbis, iniciatyvos Garbingesnei žiniasklaidai (GŽI) narys.

Inga Janiulytė – rinkos tyrimų kompanijos monitoringo specialistė, taip pat LRT radijo bendradarbė. 2012 m. baigė žurnalistikos bakalauro studijas Vilniaus universitete. Iniciatyvos Garbingesnei žiniasklaidai (GŽI) narė.

Stebėseną atlikę Vilniaus universiteto žurnalistikos pirmo kurso studentai:

Greta Alksnytė

Laura Apanavičiūtė

Audra Avižiūtė

Raminta Baguckytė

Ieva Balsiūnaitė

Karolis Baltaduonis

Tomas Bardauskas

Karolina Bobinaitė

Deimantė Bulbenkaitė

Viktorija Chockevičiūtė

Aistė Čiučiurkaitė

Elina Dakinevičiūtė
Rūta Dambraitė
Ignas Danisas
Rita Dirsaitė
Modesta Gaučaitė
Alisa Grebinskytė
Gabrielė Jančiukaitė
Rokas Januševičius
Žiedūnė Juškytė
Živilė Karevaitė
Monika Kasnikovskytė
Greta Klimkaitė
Gabrielė Kloniūnaitė
Sofija Korf
Karolis Pilypas Liutkevičius
Justina Maciūnaitė
Deimantė Mačiūitytė
Justina Marcinkutė
Kamilė Matusevičiūtė
Živilė Miežytė
Austėja Mikuckytė
Urtė Sofija Mitokaitė
Milda Noreikaitė
Jokūbas Plytnikas
Fausta Radzevičiūtė
Silvija Raginaitė
Akvilė Razmarataitė
Gintarė Rovaitė
Birutė Rutkauskaitė
Augustas Stankevičius
Viktorija Steniulytė
Donata Špokaitė
Eimantas Tukačiauskas
Pranciškus Vaišvila
Simona Voveriūnaitė
Adrė Zakrauskaitė
Dainora Žalpytė
Brigita Žebrauskaitė

Eksperimentą inicijavo GŽI, jo vykdytojai dirbo savanoriškai, nesiekė ir negavo finansinės naudos. Tekstą paruošė Inga Janiulytė

Kontaktai: garbingesneiziniasklaidai@gmail.com

PRIEDAS

--- Seimo rinkimai 2012 ---

--- Užsakytas ir neužsakytas turinys pagal nušvietimo pobūdį rajoniniuose ir regioniniuose laikraščiuose ---

Apygarda:

Stebėtojo vardas ir pavardė:

Stebimas laikotarpis:

Kandidatas, partija*	Laikraštis, jo periodiškumas „“				Laikraštis, jo periodiškumas „“				Laikraštis, jo periodiškumas „“			
	Užs.	T	N	NEU	Užs.	T	N	NEU	Užs.	T	N	NEU
Iš viso per laikotarpį: Užs.- T - N - NEU -												

*raidele S pažymėti kandidatai, kuris yra vietos savivaldybės politikai – meras, vicemeras, savivaldybės administracijos direktorius ar jo pavaduotojas, savivaldybės tarybos narys.

Papildomos stebėtojo pastabos: